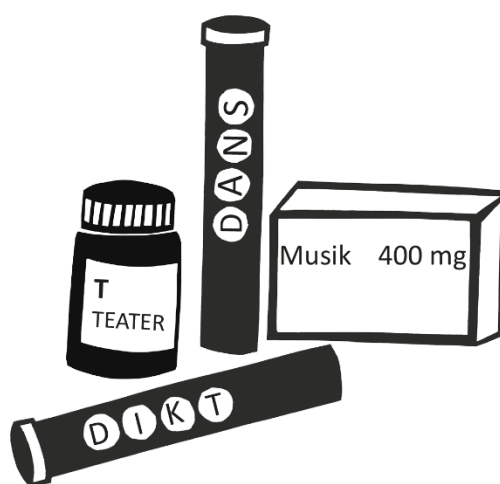

Kalmar läns museum

Projektledare: Emma Angelin Holmén och Emma Gustavsson

Slutrapport

2013-2016

hälsa kultur

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
BAKGRUND	2
Förutsättningar för projektet	3
Syfte.....	3
Mål.....	4
Målgrupp	4
SÅ BÖRjade VI ARBETA MED PROJEKTET ÅR 1	5
Projektets tre pilotkommuner.....	5
Projektets styrgrupp.....	5
Pilotprojekten.....	6
DET HÄR GJORDE VI ÅR 1	8
SÅ HÄR GICK VI VIDARE UNDER ÅR 2	9
SÅ HÄR AVSLUTADE VI PROJEKTETS SISTA ÅR 3.....	10
DESSA HAR PROJEKTET SAMVERKAT MED.....	12
Kulturorganisationerna	12
Kommunerna.....	12
Landstinget.....	13
Övriga	13
KULTURARV OCH ÄLDREOMSORG	14
REHABPROJEKT – KONST OCH HEMSLÖJD I EMMABODA.....	17
DET HÄR LÄRDE VI OSS.....	18
Framgångsfaktorer för projektet Hälsa- och kultur	18
Utmaningar för projektet	19
FÖR FRAMTIDEN.....	20
Utvärdering	20
BILAGOR	21

SAMMANFATTNING

En förstudie kring hälso- och kulturfrågorna genomfördes under 2013 av landstinget och regionförbundet i Kalmar län där det kartlades vad som är aktuellt nationellt och lokalt. Slutsatsen blev bland annat att kunskapsläget om på vilket sätt deltagande i olika kulturyttringar främjar hälsan är lågt på flera håll. Detta ledde till att ett projekt startades med i första hand medel från Kulturrådet. Projektet har pågått mellan 2013 och 2016. Syftet med projektet blev att skapa en arbetsmodell med struktur och metoder för en ökad samverkan mellan kulturorganisationer, folkhögskolor, kommunal äldreomsorg samt hälso- och sjukvården. Ett av de viktigaste målen blev att Kalmar län skulle få en uppbyggd struktur och nätverk för att kunna arbeta långsiktigt med frågorna. Vidare fastslogs att det var av vikt att ett antal pilotprojekt testades i länet under projektperioden. En fråga gick ut till länets samtliga kommuner om intresse av att vara pilotkommun i projektet. Emmaboda, Västervik samt Mönsterås blev länets pilotkommuner.

Pilotprojekten som genomfördes resulterade i en ökad samverkan mellan lokal och regional kultur, äldreomsorg samt hälso- och sjukvården. Ett annat resultat av pilotprojekten som blev synlig, är behovet av en länsövergripande strategi som lyfter fram de viktigaste strategiska utvecklingsområdena för länet.

Vidare resulterande några av pilotprojekten i en ökad, självupplevd hälsa bland deltagarna. Ett av projekten visade att deltagande i olika kulturyttringar resulterade i att deltagarna gick från sjukskrivning till att börja arbetsträna. Pilotprojekten har också resulterat i att kulturombud har utbildats i några av kommunerna. Ombuden inspirerar varandra och informerar om kultur på sina respektive arbetsplatser.

År 1 handlade till stor del om att knyta kontakter och samverkanspartners till projektet. Tid lades även på att informera om projektet och inspirera kommunerna i länet till att söka projektmedel för att genomföra pilotprojekt.

År 2 handlade till stor del om att öka kunskapen om vad det innebär att arbeta med kultur som metod för en bättre folkhälsa i Kalmar län. Andra regioner bjöds in för att berätta om sitt arbete, Jönköping och Blekinge län. Under andra året genomfördes även de flesta av de nio pilotprojekten.

Under år 3 har stort fokus legat på att färdigställa den länsövergripande strategin som gick ut på remiss till berörda aktörer under sensommaren 2016. Det genomfördes även många arrangemang och presentationer. Vidare har projektets tredje år handlat om att etablera en djupare kontakt med media, vilket bland annat har resulterat i ett antal reportage i länet. På hösten genomfördes en slutkonferens och projektet var värd för nationella nätverket för "Kultur i vården".

Utmaningen efter projektslut ligger i att ansvariga aktörer tar över stafettpippen och fortsätter att utveckla de metoder som utvecklats i de olika pilotprojekten. Det är också av vikt att det avsätts personella och ekonomiska resurser för att fortsätta det viktiga arbetet med att använda olika kulturyttringar (för kulturens egen skull) men även för en förbättrad folkhälsa i länet.

BAKGRUND

Kulturplan Kalmar län 2012-14 handlar om kultur som utvecklingskraft på olika sätt men betonar samtidigt vikten av att ge alla människor möjlighet till kultur och "kultur bara för att" – kulturen för dess eget värde. Kulturplanens första prioriterade mål är "Kultur i hela länet" och innebär att

kulturen ska vara tillgänglig för alla i hela länet oavsett kulturell bakgrund, kön, ålder eller funktionshinder. Den politiska visionen uttrycker det så här:

” ... Den har en betydande plats på allt fler arenor och på fler områden. Genom en ökad samverkan mellan olika aktörer verkar kulturen som en självklar del i livets alla skeden i omsorg om barn och äldre, i skolan och i vården”

Beträffande vård, omsorg och äldre finns det inom landstinget en stor politisk uppslutning kring att Kalmar län skall vara ett hälsolän och regionförbundet har beslutat att arbeta med kulturens betydelse för hälsan. Via en gemensam förstudie har landstinget och regionförbundet kartlagt vad som är aktuellt nationellt och hur läget ser ut i kommunernas omsorg och inom landstingets samtliga verksamheter. Nämnas kan att landstinget tittade på om byggprojekt kan utformas med ett tydligt hälsoperspektiv där både vård och konst vävs in.

Slutsatserna efter förstudien är att problemet inom Hälsa och kultur är likartade problemen inom skolan. Konst och kultur ses av en del, lärare/personal, för dess eget värde, av det stora flertalet som förströelse eller underhållning och av ett fåtal som något utvecklande, läkande eller något som kan bidra till att bygga människor. De som använder sig av konst och kultur metodiskt från en kunskapsgrund är ofta ensamma eldsjälar inom sina organisationer.

Ett Skola & Kulturprojekt som Regionförbundet drivit har noterat att eleverna i flera fall uppvisar en högre medvetandegrad än rektorer och lärare avseende vad konst och kultur i skolan kan tillföra. Elever ser att konst och kultur i skolan kan skapa möjligheter att uttrycka sina *åsikter*; bidra till *förståelse* för sin omvärld och ökar *relevansen* i lärandet. Vilket kan överföras till en vård/omsorgssituation:

- ✓ Kan man uttrycka sina åsikter kan man få inflytande och medverka i vårdprocessen.
- ✓ Känner man förståelse kan man uppleva sammanhang med omvärlden.
- ✓ Upplever man att behandlingen är relevant blir man motiverad.

Den kommunala omsorgen liksom landstingets verksamheter saknar en övergripande strategi, metoder och medvetenhet inom hälsa och kultur. Kulturorganisationernas verksamhet och program sker med hög konstnärlig kvalitet, men programmen är sällan förankrade med personal eller utifrån vårdtagares behov och levereras adhoc-mässigt. Utifrån Skola & kultur - projektets erfarenheter och förstudien av Hälsa och Kultur i Kalmar ser vi ett stort behov av att utveckla en arbetsmodell för samverkan i hela länet mellan hälso- och sjukvården, omsorgen, kulturorganisationer och folkhögskolor.

Förutsättningar för projektet

Projektet startades under senhösten 2013. Underlaget och förutsättningarna för projektet formulerades i tidigare nämnda förstudie samt i en projektplan. Det tidigare projektet Skola & Kultur står som förebild. Projektledningen förlades till Kalmar läns museum som är den kulturorganisation som har dokumenterad erfarenhet av att arbeta med äldrefrågor och kultur. Projektet startades initialt i mindre skala för att utökas under 2014. En projektledare, en kulturhistoriker, har sedan uppstart haft ansvar för projektet och sedan april 2014 har även en folkhälsovetare rekryterats som projektledare. Båda projektledarna arbetar 40 procent.

Syfte

Syftet med projektet är att skapa en arbetsmodell med struktur och metoder för samverkan mellan kulturorganisationer, folkhögskolor, vård, psykiatri och omsorg:

- ✓ Att kulturinstitutioner och folkhögskolor har kunskap om vård och omsorg och kan erbjuda metoder och program med forskningen som grund
- ✓ Att vård och omsorg har kunskap att medvetet och strukturerat använda konst och kultur, forskningsbaserat, i den dagliga verksamheten.
- ✓ Att länet har en uppbyggd struktur och ett nätverk för att arbeta med hälsa och kultur.
- ✓ Erfarenheter, metoder och idéer ska vara provade i pilotprojekt, dokumenterade och utvärderade i samverkan med universitet och forskning.
- ✓ Att ta tillvara på och utveckla de metoder och erfarenheter som redan finns när det gäller äldre och kulturarv

Mål

Målen för projektet är:

- ✓ Att utarbeta en arbetsmodell för struktur och metoder
- ✓ Att varje deltagande kulturorganisation och folkhögskola ska ha utvecklat minst en arbetsmetod tillsammans med vård och omsorg. Den ska vara metodisk, systematiserad och ha stöd i aktuell forskning.
- ✓ Att ett etablera ett nätverk för kunskapsutbyte och samverkan mellan vård, omsorg och kulturorganisationer i länet.
- ✓ Att deltagande aktörer inom vård- och omsorg ska ha drivit minst ett pilotprojekt tillsammans med en kulturorganisation, metodiskt och systematiserat.
- ✓ Att äldreprojektet med kulturarv i fokus spridits till minst två ytterligare kommuner
- ✓ Arbetsmetoderna och pilotprojekten ska dokumenteras och utvärderas

Målgrupp

Projektet ska utformas för att tillgängliggöra kultur och nå grupper i samhället där kulturen är mer svårtillgänglig på grund av till exempel sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder.

Avsikten med projektet är att långsiktigt nå:

- ✓ Äldre inom omsorg och äldreboenden, med de kommunala omsorgsförvaltningarna som huvudman
- ✓ Patienter inom hälsocentraler, Landstinget som huvudman
- ✓ Patienter inom psykiatri, Landstinget som huvudman, övervägande fokus på barn och unga

För att få genomslag med nya arbetssätt och möjligheter i en organisation måste det ske via ledningsfunktionerna. Det kan vara långsamma processer som kräver både insikt och mod att förändra tankar och vanor. Därför inriktas projektets inledning på att få med de ledande funktionerna:

- ✓ Ledningsorganisationer och politiker inom de kommunala omsorgsförvaltningarna
- ✓ Ledningsorganisationer och politiker för landstingets hälso- och sjukvård
- ✓ Ledningsorganisationer och politiker för kulturinstitutioner/ organisationer

- ✓ Verksamhet inom kulturorganisationer och folkhögskolor samt vårdpersonal

SÅ BÖRjade VI ARBETA MED PROJEKTET ÅR I

Som projektledare såg vi tidigt att projektet har ett mycket högt ställt syfte; att på tre år skapa en strategi och en arbetsmodell för länet, samt att ha flera prioriterade områden är en stor utmaning. För att uppnå resultat behövde vi få många parter engagerade och intresserade av att genomföra verksamheter i projektet. Då projektet förlades till en kulturinstitution, behövde vi rekrytera kompetens från hälso- och sjukvården. För att kunna arbeta övergripande valde vi att anställa den folkhälsovetare som ser de breda perspektiven. Första tiden i projektet gick till att rekrytera personal samt att möta alla de organisationer som förväntades delta i projektet. Skriftligt material gick ut till samtliga kommuner och kulturorganisationer i länet. Projektledaren hade sedan möten och informationsmöten med planerade pilotkommuner, hälsocentraler, psykiatri samt länets 9 kulturorganisationer. Efter möten med olika berörda aktörer insåg vi att det finns mycket lite erfarenhet av att samarbeta mellan hälsa och kultur. Det fanns även en stor kunskapsbrist mellan de olika arbetsområdena men också ett stort intresse för frågorna. De flesta möten var mycket positiva. Vi insåg att vi behövde börja projektet med att skapa nätverk, och utbyta information och kunskap mellan de olika arbetsfälten. För detta ändamål skapade vi möte i form av en temadag Kring Hälsa och kultur tillsammans med regionförbundet med föredrag och diskussioner. Vi arrangerade föreläsningar med bland andra professor Gunnar Bjursell och representanter från Jönköpings landsting för att öka kunskapen i länet. Vi genomförde även ett mötestillfälle där vi praktiserade Open space metoden där alla fick informera i 5 min om sin verksamhet och sedan kunde deltagarna gå runt fritt i olika diskussionsgrupper för att hitta samarbetspartners. Vi började dock med att sätta en organisation med tre pilotkommuner och en styrgrupp för projektet samt att skapa en kommunikationsväg med en hemsida för projektet.

Projektets tre pilotkommuner

Projektet skulle pågå under tre år och består av två projektledare som arbetar vardera 40 procent. Projektet gick ut med en förfrågan till länets samtliga 12 kommuner om vilka som var intresserade av att vara pilotkommun. En förutsättning för att delta var att både kultur- och socialförvaltningen var intresserade. De tre kommuner som först anmälde sitt intresse var Emmaboda, Mönsterås och Västervik. Efter flera möten och informationer beslutade de tre kommunernas styrelser för att delta och man gick även in med projektmedel som en delfinansiering av projektet. Kommunernas socialchefer och kulturchefer, eller av dem utsedda tjänstemän, fick i uppdrag att leda de kommunala delarna av projektet samt att sitta med i länsprojektets styrgrupp.

Projektets styrgrupp

Projektets styrgrupp består bland annat av representanter från de tre pilotkommunerna inom i första hand områdena äldreomsorg, kultur samt hälso- och sjukvård. Här finns även landstinget, Linneuniversitetet samt kulturorganisationerna representerade.

Projektets styrgrupp bestod av följande deltagare:

- Ordförande – Ansvarig chef på Kalmar läns museum
- Länsmusiken Kalmar län – Ansvarig chef
- Hemslöjden i Kalmar län – Hemslöjdskonsulent

- Ansvarig på Hälsocentralen i Mönsterås
- Ansvarig på hälsocentralen i Emmaboda
- Ansvarig tjänsteman, Samordningsförbundet i Kalmar län
- Områdesansvarig kultur, Landstinget Kalmar län
- Förvaltningschef, kultur- och bildningsförvaltningen, Landstinget Kalmar län
- Socialchef och/eller enhetschef från pilotkommunerna
- Kulturchef/kultursamordnare från pilotkommunerna
- Två ansvariga projektledare
- Docent från institutionen för omvårdnad, Linnéuniversitetet

Pilotprojekten

I projektbeskrivningen fanns en uppmaning att genomföra pilotprojekt i länet för att hitta de egna regionala erfarenheterna. Detta har visat sig vara en mycket viktig del av projektet. Det finns goda förebilder på verksamheter som gjorts runtom i landet. Projektet har vid flera tillfällen informerat om dessa och även bjudit in representanter som berättat om sin verksamhet. Trots detta behöver personal bli engagerad i egna praktiska projekt för att få en riktig förståelse och insikt i arbetsområdets fördelar.

Hälsa- och kulturprojektet har bidragit ekonomiskt och med arbetstid från projektledarna till pilotprojekt där hälso- och sjukvården/psykiatrin, äldreomsorgen samverkar med den regionala och lokala kulturen för metodutveckling. I första hand har pilotkommunerna uppmanats att söka medel, men alla länets kommuner har haft möjlighet att söka om intresse har funnits. Tänkt målgrupp för pilotprojekten har i första hand varit boende inom äldreomsorgen, deras personal, patienter som har besökt hälsocentralen, patienter inom psykiatrin, elever inom skolan samt människor inom socialpsykiatrin.

- ✓ Prova på kultur 5 veckor i Emmaboda våren 2014

Syfte: Testa om deltagarnas hälsa påverkas i positiv riktning genom deltagande i en kulturyrtring. Syftet är även att öka samverkan mellan äldreomsorg, hälsocentral och kulturorganisationer i Kalmar län.

Resultat: Enkät för självupplevd hälsa visar, trots kort projekttid, på en något förbättrad, självupplevd hälsa. Flera fysiskt/psykiskt sjuka vittnar om att de upplever sin hälsa som god.

- ✓ Hemslöjden vintern 2014/våren 2015

Syfte: Att genom hemslöjden i Kalmar län utveckla den "pysselverksamhet" som man genomför i daglig verksamhet och träffpunkter inom äldreomsorgen.

Resultat:

- ✓ Nöjesparken, Byteatern 2014/2015. Emmaboda och Mönsterås kommun.

Syftet med projektdelen som omfattade produktion och turné på äldreboenden var att ge inspiration till vidare utveckling i arbetet med kultur på äldreboenden och i daglig verksamhet. Både till de boende, till personalen och till pilotkommunerna.

Resultat: Utifrån de spontana kommentarerna vi fått från medverkande i projektet, ensemblen, produktionsteamet, personalen på boendena och de äldre på boendena, samt utifrån vad som framkommit av vår egen utvärdering anser vi att vi uppfyllt målet med bravur. Mötet med den professionella kulturen har vi sett, inspirerar till vidare kulturella aktiviteter och kringarrangemang.

- ✓ MUSIK – Serum, Länsmusiken Kalmar län, våren/sommaren 2016 pågår fortfarande. Mönsterås och Emmaboda kommun.

Målet med projektet är att integrera ensamkommande flyktingbarn och på så sätt, berika det framtida samhället. Genom att målgrupperna får möjlighet att uppleva musikkultur på en neutral plats tillsammans med andra kommunala invånare integreras människor socialt.

- ✓ Dans för ungdomar med nedsatt psykisk/fysisk hälsa i Emmaboda - höst/vår 2015-2016

Resultat: En ökad samverkan mellan elevhälsan, hälsocentralen och kulturförvaltningen i Emmaboda.

Enkät: För kort projekttid för att se några skillnader.

- ✓ Kultur på recept, Mönsterås. – 2016 pågår fortfarande.

Syfte: Vi vill prova enkla och långsiktigt hållbara metoder för att öka välbefinnande och hälsa och bidra till att bryta isolering, genom att främja delaktighet i kulturlivet. Grundtanken är kultur på recept som förebyggande hälsovård.

Förväntade resultat:

Efter projektets slut ska det finnas en etablerad metod för kultur på recept som förebyggande hälsovård, och etablerade kontaktvägar mellan kulturförvaltning, hälsocentral, Studieförbundet Vuxenskolan ett par kulturföreningar/institutioner, när det gäller att erbjuda utbud. Fler kulturföreningar, studieförbund och institutioner kan erbjudas möjlighet att delta i verksamheten, och konceptet kan spridas inom landstinget om metoden fungerar väl.

- ✓ Nätverk med inriktning på kultur, äldreomsorgen Västervik

Syftet har varit att starta upp ett nätverk med kulturombud inom äldreomsorgen i Västervik.

Resultat: Samverkan mellan socialförvaltning och kulturenhet är nu väl etablerad. Nätverket kommer att permanentas och kulturenhetens samordnare är sammankallande. Kulturombuden planerar att vägleda och fortbilda varandra.

- ✓ Clownier inom vuxenpsykiatri, Västervik vintern 2015/2016.
- ✓ Resultat: Flyttar fokus från ohälsa till hälsa. Suddar ut det avstånd som ofta uppstår i relationen mellan brukare och personal. 100 % frivilligt deltagande. Brett önskemål från brukarna att regelbundet få träffa clownier som en naturlig del i vuxenpsykiatriens verksamhet.
- ✓ Webbkanal för kultur – 2016 pågår fortfarande. Kalmar konstmuseum och Reaktor sydost.

Syftet är att utöka användandet av live-sändningar och inspelningar hos kulturinstitutionerna men även utveckla användning, marknadsföring, kontaktnät och teknik, presentation av kulturinstitutioner och nya målgrupper och större kontaktnät. Vidare, vilket behov av digital kultur finns på sjukhusen och äldreboenden i länet?

Förväntat resultat: Att kulturen ska nå de människor som har svårt att ta sig till kulturen.

- ✓ Rehabprojekt – konst och hemslöjd i Emmaboda pågår tom 30 sep 2016

Syfte: Att genomföra en utvärderingsstudie av en rehabiliteringsintervention för att se på vilket sätt kulturinsatser (konst och hemslöjd) kan påverka hälsan positivt hos personer med psykisk ohälsa.

Övergripande resultat (i väntan på forskningsrapport):

Flera av deltagarna har börjat arbetsträna efter att deltagit i cirklarna. I samtal med deltagarna har det dessutom framkommit att tidigare har flera känt att det har varit svårt att lämna hemmet på grund av ångest, nu mår de mycket bättre.

DET HÄR GJORDE VI ÅR I

Arrangemang

- ✓ 12 december arrangerade regionförbundet kulturbygget på temat "Hälsa och Kultur" där projektet var med och höll i föredrag och upplägg.
- ✓ 9 april var projektet medarrangörer till en föreläsningdag som Hjärnfonden arrangerade kring "Hjärnans Mysterier". Under dagen presenterades projektet och olika teman kring den åldrande hjärnan och kulturens betydelse togs upp. Länsmusiken deltog och en musikföreställning "Ta det lugnt – ta en Toy" framfördes.
- ✓ Projektet har anordnat två föreläsningstillfällen (28,29/10) med professor Gunnar Bjursell som syftar till att öka kunskapen om kulturens betydelse för hjärnans utveckling. Föreläsningarna riktar sig i första hand till ansvariga inom kulturorganisationerna, äldreomsorgen och hälsocentralerna. Vid föreläsningstillfälle två deltog även läkare Svante Bäck från Västerviks sjukhus och det gavs även tid för diskussioner kring hälsa och kultur.
- ✓ I 1 september arrangerades en "Mötesdag" där Landstinget i Jönköping bjöds in för att komma med input kring hur vi kan vidareutveckla projektet. Jönköping har arbetat under flera år med konceptet "Kultur på recept" och de föreläste om erfarenheterna. Deltagarna fick under dagen även arbeta utifrån metoden Open space för att själva komma med input kring hur samverkan mellan hälsocentraler, äldreomsorg och kulturaktörer kan vidareutvecklas. Ett 40-tal deltagare från kultur och vård- omsorg deltog under dagen.
- ✓ Under november arrangeras två Inspirationsdagar för personal inom äldreomsorg och kultur i Mönsterås kommun. Deltagarna kommer från hela landet och temat är inspiration och informationsutbyte kring äldre och kultur.
- ✓ I pilotkommunerna Emmaboda och Mönsterås har en kartläggning genomförts kring vilken typ av kultur äldre eller personer med nedsatt hälsa skulle vilja delta i. Kartläggningen har genomförts i samarbete med hälsocentraler och omsorgen i kommunerna samt med stöd från forskare på Linnéuniversitet
- ✓ Ansökan till Samordningsförbundet i Kalmar har skrivits och projektet har beviljats medel till ett projekt på 1,5 år. Syftet är att titta närmare på om kultur kan underlätta återgången till arbete för sjukskrivna människor. Fokus ligger på konst och hemslöjd. Rekrytering av deltagare sker i samverkan med Försäkringskassa och Arbetsförmedling.
- ✓ I våra tre pilotkommuner (Västervik, Mönsterås och Emmaboda) har vi påbörjat arbetet med att ta fram gemensamma mål för hälsocentraler, äldreomsorg och kulturorganisationer. Detta för att arbetet i kommunen ska kunna fortgå även efter projektets slut.

SÅ HÄR GICK VIVIDARE UNDER ÅR 2

Under år 1 hade organisationen satt sig med en styrgrupp och utsedda pilotkommuner. Under år 2 fokuserade projektet på samverkan, erfarenhetsutbyte och utbildning. Nu skapades en god samverkan mellan kommunal omsorg och kultur samt landstingets hälsocentraler eller annan landstingsverksamhet i alla tre pilotkommuner. Att man börjat samverka inom kommunerna var en avgörande framgångsfaktor för projektet. Kommentarer från kulturen som att "vår bästa samarbetspart är nu socialförvaltningen – det hade vi aldrig kunnat tro" känns som viktiga framgångsfaktorer. Projektledarna har deltagit i möten kring samverkansstrategier och dokument i pilotkommunerna. Strategidiskussionerna i kommunerna var ett viktigt steg i arbetet med att ta fram en länsövergripande strategi som också påbörjades år 2. Samverkan i kommunerna har på flera håll mynnat ut i pilotprojekt. Under året sattes flera pilotprojekt igång där kultur och hälsa eller omsorg samverkar.

Projektet blev även bättre på att uppdatera hemsida och skapade även en facebookside för att snabbt kunna sprida kunskap.

Under året arbetade projektledarna på att skapa en nationell omvärldsanalys och hitta goda exempel och samarbeten. Vi deltog i konferens i Blekinge kring Hälsa och kultur, vi deltog i nätverksträff + konferens för Kultur i vården i Halland samt i en konferens om kultur i äldreomsorgen i Hässleholm. För att skapa ett bättre kunskapsläge i länet bjöds personal från Blekinge till Kalmar och höll föredrag. Projektet var även med och samarrangerade en utbildningsdag kring Barnets hjärna med kopplingar till kultur tillsammans med Hjärnfonden.

Projektet har informerat och diskuterat samverkan med en rad olika organisationer under året, bland andra Nationellt anhörigcenter, E- Hälsoinstitutet, Kalmar stadsbibliotek och kulturorganisationerna.

Arrangemang

- ✓ Den 2 december (2014) deltog projektledarna samt politiker och anställda från länet i en Konferens i Ronneby kring Hälsa – och kultur. Dagen var mycket givande och projektet knöt goda kontakter.
- ✓ Projektet föredrogs för länets landstingsråd den 23 februari 2015.
- ✓ 15 april var projektet medarrangör i Hjärnfondens utbildningsdag kring "Barnets hjärna". Två läkare föreläste om barn och ungas hjärna och gjorde kopplingar till hur stress påverkar. En av Hälsa och Kulturs projektledare höll föredrag om projektets arbetsområde. Länsmusiken var medarrangörer och stod för kulturinslag kring musik för och av unga.
- ✓ Projektet deltog under våren i regionförbundets regiondag i Borgholm och i landstingets suicidkonferens i Oskarshamn.
- ✓ För erfarenhetsutbyte arrangerade projektet den 5 maj en utbildning med Blekinge läns bildningsförbund och Blekinges kompetenscentrum. Tre föreläsare berättade hur man arbetat i Blekinge med kultur för ungdomar med psykisk ohälsa samt med kulturförmedling för äldre.
- ✓ Projektet deltog i oktober i länets psykiatridagar i Kalmar med bokbord och information.
- ✓ 2 oktober arrangerades en mötesdag i Mönsterås för att diskutera innehållet i den strategi för länet som ska tas fram om kultur och Hälsa. 60 deltagare, politiker, tjänstemän och personal från omsorg och kultur deltog.

- ✓ Den 8 oktober deltog projektledarna i kontaktnätsträff för "Kultur i vården" i Halmstad och föredrog kort om projektet. Kontaktnätsträffarna är mycket givande och nästa års träff kommer troligtvis förläggas till Kalmar.
- ✓ Den 9 oktober deltog projektet i Konferens kring Kultur i äldreomsorgen i Halland. Temat var långsiktighet.
- ✓ 22 oktober deltog projektet i en konferensdag i Hässleholm kring "Kulturen lyfter äldreomsorgen".

SÅ HÄR AVSLUTADE VI PROJEKTETS SISTA ÅR 3

År 3 handlade om att fortsätta och slutföra pilotprojekt, att fortsätta arbeta för att sprida information och höja kunskapsläget i länet. Mycket fokus lades på att arbeta fram en arbetsmodell eller strategi för det fortsatta arbetet med Hälsa och Kultur i länet. Styrgrupp och projektledning har fortsatt och intensifierat arbetet med att arbeta fram en strategi. Under året har två konferensdagar, en föreläsning med diskussion samt en särskild styrgruppsdiskussion genomförts där fokus ha varit att lyfta fram ett antal olika förbättringsområden för att strategin ska implementeras på ett framgångsrikt sätt i länet. Följande förbättringsområden har lyfts fram: Vikten av politiska riktlinjer och dokument, samverkan, metodutveckling och kompetenshöjning.

Syftet med strategin är att bygga en gemensam plattform för arbetet i Kalmar län. Strategin blir en överenskommelse mellan länets kommuner och landsting och antas av landstingets kulturnämnd.

Målen med strategin blir följande:

- ✓ En ökad och faktisk självupplevd hälsa för länets invånare
- ✓ Att alla länsinvånare har tillgång till kultur
- ✓ Att kultur används som en metod för ett ökat hälsofrämjande arbete i Kalmar län

Steg två för en framgångsrik implementering av strategin är att berörda aktörer tar fram handlingsplaner som visar vilken aktör som är ansvarig för vad, tidsplan för planerade aktiviteter, hur aktiviteten ska genomföras samt varför valda aktiviteter har prioriterats. Det är en fördel om planerna arbetas fram i samverkan mellan kommun, hälsocentraler och regionala och kommunala kulturaktörer.

Ett förslag till strategi som godkänts av projektets styrgrupp skickades i april till landstingets kulturnämnd. Kulturnämnden sände sedan materialet på remiss under maj- augusti. Remissunderlaget sändes ut brett till samtliga kommuner, kulturorganisationer, landstingsverksamheter och föreningar. Yttrandetiden för remissen förlängdes på begäran från 30 augusti till senast 30 september.

Under det sista året genomfördes två större utbildningstillfällen. Det första var med en lunch- och eftermiddagsföreläsning med folkhälsoforskaren Eva Boijner Horwitz där det även diskuterades hur vi kan arbeta i länet. Det andra tillfället var när läkarna Joar Björk och Christer Petersson från Hälsa och Humanioranätverket föreläste om "Att medikalisera kulturen eller kultivera medicinen" Den föreläsningen filmades och lades sedan ut på projektets hemsida. Projektet samarbetade även detta år med Hjärnfonden och medverkade med ett föredrag kring kulturarv inom äldreomsorgen.

Året innebar många informationsföredrag och föreläsningar med olika strategiska ledningsfunktioner i länet. Vi höll föredrag och information för landstingets ledningsgrupp, landstingets kulturnämnd, Primärkommunala nämnden, länets socialchefer, samordnargruppen för äldre, folkhälsovetarna med flera.

Det största arrangemanget under året var projektets slutkonferens. Konferensen genomfördes som en del av en större veckolång internationell konferens under temat "Social cohesion" i Kalmar 13-16 september 2016. Samarbetspartners var framför allt Kalmar läns museum, regionförbundet och Linnéuniversitetet.

Under det sista projektåret samarbetade vi mer strukturerat med media vilket bland annat resulterade i två större reportage om projektets arbetsområde.

Arrangemang

- ✓ Samverkansmöten med bland annat Studieförbundet vuxenskolan, förebyggande ungdomsteamet Landstinget, Hjärnfonden i Kalmar län med flera
- ✓ 5/11 Presentation för regionförbundets styrelse på Stuvens
- ✓ 5/11 Vänsterpartiet i Västervik, deltar i paneldebatt
- ✓ 10/11 utbildning äldreomsorgen Ljungbyholm
- ✓ 12/11 Föreläsning lunch med strategidiskussion & afterwork, Kalmar, 100 personer, Soppscenen i Kalmar, Eva Boijner Horowitz, EG, EAH
- ✓ 18/11 Presentation inför aktörerna som arbetar länsövergripande med bättre psykisk hälsa för barn
- ✓ 26/11 Utbildning äldreomsorgen i Påryd
- ✓ 27/11 Föredrag för landstinget ledningsgrupp Kalmar
- ✓ 2/12 Föreläsning, Kultur och vård, Hälsa och Humaniora med läkarna Joar Björk och Christer Petersson. Kväll på Kalmar läns museum, 50 personer.
- ✓ 3/12 Utbildning Tvärskog Södermöre
- ✓ 10/2 presentation PKN, Primär kommunala nämnden i Högsby
- ✓ 15/2 Påbörjar förändringsarbete med äldreomsorgen Södermöre
- ✓ 17 /2 Utbildning på Forum i Oskarshamn, att bemöta personer med nedsatt hälsa, arbete med äldreomsorgen, samarbete med länsmusiken. 50-60 deltagare från länet.
- ✓ 11/3 Strategidag i Mönsterås, presentationer av pilotprojekt samt diskussioner i grupper, panel där bl kulturnämndens nya ordförande Maria Ixcot Nilsson fanns med.
- ✓ 12/4 Deltagande i Playmakers konferens i Södertälje, Emma AH, Katarina Westerlund från Mörbylånga kommun, Annelie Djerf från Emmaboda kommun.
- ✓ 13/4 Föredrag på Hjärnfondens konferens i Söderportkyrkan, Kalmar, ca 280 deltagare. Emma Angelin Holmén och Tina Lindström pratade om Kulturarv och äldreomsorg. Medarrangörer av hela konferensdagen.
- ✓ 27/4 Uppföljning förändringsarbete på Rönningegården, Vernissage
- ✓ 3/5 Presentation för landstinget kulturnämnd i Oskarshamn

- ✓ 24/5 Presentation för samordnargruppen Äldre, länsjukhuset i Kalmar
- ✓ 27/5 Presentation för länet socialchefer i Oskarshamn
- ✓ 28/5 Deltar på premiären av pilotprojektet Bastien och Basteinne i Oskarshamn
- ✓ 12/9 Håller i mötesdag för Nationella nätverket "Kultur i vården" i Kalmar
- ✓ 13-15/9 Slutkonferens för projektet
- ✓ 26/10 Clownerna i Plats på scen föreläser om att arbeta med psykiatrin och med barn på sjukhuset och clowneri. Kvällsföreläsning på Kalmar läns museum
- ✓ 28/10 Sista styrgruppsmötet, utvärdering

DESSA HAR PROJEKTET SAMVERKAT MED

Kulturorganisationerna

- ✓ Byteatern Kalmar Länsteater (med pilotprojektet Nöjesparken med äldreomsorgen)
- ✓ Hemslöjdskonsulenterna (pilotprojekt 5v, Rehab, samt hemslöjd vid högtider med äldreomsorgen)
- ✓ Länsteatern Kalmar län (deltagit i diskussioner, pilotprojekt med clownner inom psykiatrin)
- ✓ Kalmar läns museum (egen del kring kulturarv i äldreomsorgen samt Kampradprojekt)
- ✓ Länsmusiken (pilotprojektet 5 v, Hjärnfondens utbildningsdag, pilotprojektet Musik serum)
- ✓ Dans i Sydost (pilotprojekt i Västervik med äldreomsorg, i Emmaboda med unga med ohälsa)
- ✓ Kalmar Konstmuseum (pilotprojekt 5 v samt Rehabprojekt, pilotprojektet Kulturkanal)
- ✓ Reaktor Sydost (pilotprojektet 5 v, pilotprojektet Kulturkanal)

Kommunerna

- ✓ Emmaboda: Pilotkommun. Prova på kultur under 5 veckor, Nöjesparken, dans för unga, Rehab mm
- ✓ Mönsterås: Pilotkommun. Arbetet med att ta fram gemensamma mål och strategier har påbörjats. Pilotprojekt kultur på recept. Nöjesparken. 4 större utbildningsdagar för länet förlagda till kommunen. Kulturarv för äldreomsorgen.
- ✓ Västervik: pilotkommun. Gemensamma målsättningar. Pilotprojekt Kulturombud och dans. Teaterfabriken, mycket egen verksamhet. Paneldebatt. Föredrag kulturarv i äldreomsorgen.
- ✓ Oskarshamn: Genomfört utbildningsdag samt presentationer. Lärare från vårdgymnasiet deltagit. Pilotprojektet Musik serum.
- ✓ Mörbylånga: Projektet är delaktigt i utvecklingen av särskilda profilboenden inom äldreomsorgen med profil mot kultur i Kalmar och Mörbylånga kommun. Flera möten, studiebesök och diskussioner genomförs där i ett pågående utvecklingsarbete.

- ✓ Borgholm: Projektet deltog under Regiondagarna på Strand hotell i Borgholm som anordnades av Regionförbundet. Diskussioner om omsorgen
- ✓ Södermöre kommun: Kommunledningen har informerats om projektet, deltagit med föreläsning under inspirationsdagar. Delaktiga i kulturarv för äldreomsorgen, alla undersköterskor utbildade. Förändringsarbete pågår
- ✓ Vimmerby: Genomförande av konferens som ledde till uppstart av hälsa- och kulturprojektet.
- ✓ Nybro: Diskussioner med intresserad personal.
- ✓ Torsås: Samarbete med Hjärnfonden och samarbetspartner vid Hjärnfondens årliga konferens. Deltog i konferens i Hässleholm. Möten med äldreomsorgen.
- ✓ Kalmar: Utbildning på salutogent boende på Varvsholmen kring kulturarv. Deltog i pilotprojekt Nöjesparken samt hemslöjd vid traditionella högtider. Utbildningar kulturarv i äldreomsorgen. Flera större föreläsningar i kommunen.
- ✓ Högsby: deltar i pilotprojektet Musikserum med länsmusiken
- ✓ Hultsfred: inget aktivt deltagande men fått information om föredrag och skriftlig info.

Landstinget

- ✓ Geriatriska kliniken. Flera möten, projektet tagit fram en uppdragsbeskrivning på utveckling av Sinnenas park.
- ✓ Psykiatriska kliniken vid Västerviks sjukhus. Pilotprojekt med Clownerna i Plats på scen.
- ✓ Mönsterås hälsocentral. Pilotprojekt Kultur på recept
- ✓ Emmaboda Hälsocentral. Rehab, gemensamma mål med kommunen
- ✓ Folhälsovetarna – presentation, diskussioner
- ✓ Projektet deltagit i psykiatridagarna med info- bokbord mm
- ✓ Barn- och ungdomshälsan i Kalmar. Flera diskussionsmöten om gemensamma projekt. Skiss på framtida projekt med kont och musik.
- ✓ Samordningsgruppen för äldre. Två föredrag, diskussioner om kultur för äldre.

Övriga

- ✓ Studieförbundet, vuxenskolan, diskussioner, utbyten
- ✓ Psykiatriska museet Västervik, besök, skiss på kultursamarbete
- ✓ Nationella nätverket "Kultur i vården", deltagit 3 ggr, värd för möte 2016
- ✓ Nätverket "Hälsa och Humaniora", Kalmar, Kronoberg, Blekinge, möten, föreläsning, artikel
- ✓ Western cape, Sydafrika, service centers via regionförbundet i Kalmar
- ✓ Plats på scen, sjukhusclowner Kalmar/Västervik

- ✓ Forskare som medverkat: Gunnar Bjursell KI, Eva Boijner Horwiz, Christen Erlingsson LNU, Kristina Gustavsson LNU
- ✓ Linnéuniversitetet: inom Rehab, styrgruppen, kulturarv för äldreomsorgen
- ✓ Jönköpings landsting, Landstinget i Blekinge, föredrag och workshop
- ✓ Ölands folkhögskola, pilotprojekt, ej genomfört pga få deltagare
- ✓ Hjärnfonden, samarbetat kring 3 föreläsningss dagar
- ✓ NKA, Nationellt anhörigcenter om ansökan digital kultur

KULTURARV OCH ÄLDREOMSORG

Pilotdelen ”Kulturarv för aktivare liv”

Inom det övergripande projektet gavs medel till ett pilotprojekt med syfte att sprida och vidareutveckla de erfarenheter som Kalmar läns museum tidigare arbetat fram tillsammans med två kommuner i länet och i ett internationellt samarbete med Sydafrika. Arbetet har utförts av den projektledare som är kulturhistoriker samt andra medarbetare på Kalmar läns museum. Bland det första som gjordes var att delta i en redan planerad resa till Sydafrika. På resan deltog politiker, chefer inom äldreomsorgen, undersköterskor och museipersonal. Resan var ett avslut på ett tidigare projekt men det visade sig även bli en uppstart för mycket nytt arbete. Att både politiker, chefer och annan personal kunde diskutera tillsammans under flera dagar var avgörande för de nya riktlinjer som drogs upp. Med erfarenheter från tidigare projekt beslutades att Kalmar län ska prova att skapa pilotboenden med kulturarv i fokus inom äldreomsorgen. Ett boende i Kalmar kommun och ett i Mörbylånga kommun valdes ut. Man valde boenden som hade mindre bra rykte och där man identifierat en rad problem.

Länsmuseet fick förtroendet att tillsammans med kommunerna leda förändringsarbetet. Många möten och diskussioner genomfördes sedan med äldreomsorgspersonal, chefer och Linnéuniversitetet innan vi kunde formulera vad kulturarv i äldreomsorgen innebär. Vi utgick från äldreomsorgens värdegrund samt museets definition av kulturarv men även den praktiska verkligheten i äldreomsorgen när vi formulerade syftet.

Syftet med att använda kulturarvet är att få människor att känna sig delaktiga i att skapa en meningsfull tillvaro i vardag och fest. Kulturarvet kan användas för att skapa sociala möten där det gemensamma kulturarvet sätts i centrum. Det är även viktigt att använda det personcentrerat, att varje människas, i det här fallet personal och boendes, kulturarv blir synligt. Tanken är även att kulturarvet kan användas i generationsöverskridande aktiviteter, eftersom kulturarvet inte har någon ålder.

Vad innebär det att vara ett profilboende mot kulturarv?

Att vara ett profilboende mot kulturarv, eller ett ”kulturarvsboende”, innebär att man sätter människan och dess kulturarv i centrum och utgår från personens livsberättelse för att skapa en meningsfull tillvaro. Det innebär att man tar tillvara på personalens kulturarv och kunskaper om livet

även utanför den vårdande professionen. Det innebär att man prioriterar det sociala innehållet och ger personalen redskap och resurser för att möta de äldre, ta tillvara på deras kunskaper och skapa en meningsfull tillvaro. Aktiviteter utifrån de äldres behov är viktiga. Det kan vara pubkvällar, musikstunder, målning och skapande, matlagning, promenader, filmvisning, fester eller tidsresor bara för att ge några exempel. Aktiviteterna är viktiga, men grundläggande är även bemötandet, att kunna lyssna på den enskilda och önskemål som att kanske få ett kokt ägg även när det inte är "äggdag" eller att få naglarna målade. I ett kulturarvsboende görs de äldre delaktiga så långt det är möjligt. Att kunna vara med och städa sitt rum, hjälpa till att vika handdukar, duka bordet eller skära grönsaker till middagen, kan göra dagen meningsfull.

För att få många kulturarv synliggjorda arbetar man även aktivt med närmiljön och samhället runtomkring och då gärna generationsöverskridande till exempel tillsammans med skolor och förskolor.

Rönningegården i Mörbylånga

Förändringsarbete med kulturarv som metod har aktivt genomförts på Rönningegården i Mörbylånga kommun. Läns museet har utbildat en arbetsgrupp bestående av tio personer som har arbetat för att använda kulturarv som en metod i äldreomsorgen. Arbetsgruppen har träffat läns museet vid fyra tillfällen varav några heldagar. En dag förlades som ett studiebesök i Emmaboda och diskussioner med äldreomsorgspersonal där. Läns museet tog sedan fram en utbildning som genomförts för alla anställda, cirka 90 personer. Sex halvdagars utbildningsomgångar har genomförts. Fokus var kulturarv, tidsresemotodiken, livsberättelser, normer och värderingar. Utvärderingarna visar att arbetet har varit mycket framgångsrikt. Utbildningarna genomfördes under en månad och förändringsarbetet har pågått i snart två år. Många aktiviteter genomförs regelbundet av personalen tillsammans med de äldre, det är bakning, matlagning, sångstunder, pubkvällar, filmvisning, spa, skördefest, berättartoner och tidsresor. All personal har inskrivet i sina arbetsbeskrivningar att man ska arbeta med kulturarv och det sociala innehållet. Projektet Hälsa och kultur har varit mycket delaktigt, men utbildningarna har framförallt finansierats av att kommunen köpt tjänsten från Kalmar läns museum.

På Rönningegården är man idag mycket nöjda med det nya arbetssättet som förändrat mycket i det dagliga arbetet. Personalen trivs bättre och är mer engagerade och de äldre har en mycket aktivare tillvaro. Vid personalens lönesamtal följer ledningen upp hur varje arbetstagare arbetar med kulturarv. Från att ha varit ett boende som ständigt kritiserats i tidningarna så är det nu en kö av äldre som vill flytta hit. Det nya arbetssättet har blivit mycket uppmärksammat av såväl politiker, anhöriga som lokalpressen. Museet är mycket nöjda med samarbetet.

Inom ramen för projektet arbetar Linnéuniversitetet med en större utvärdering av förändringsarbetet.

Fler aktiviteter i projektdelen

- ✓ Förutom Rönningegården har utbildningar och förändringsarbete under genomförande på tre boenden i Södermöre kommun samt utbildningar genomförda för all personal på det utvalda profilboendet i Kalmar kommun.

- ✓ Samarbetet med Linneuniversitetet har fördjupats bl a genom att projektet aktivt deltagit i två idéseminarier på universitetet kring "Kulturarv och äldres livskvalitet" samt ett kring "Livsberättelser, Kultur & hälsa". På det senare seminariet läns museet/ projektet en föreläsning kring "Livsberättelser och tidsresemotodik".
- ✓ En artikel "Livsberättelser och platser gör historien levande" har publicerats i antologin "Livsberättelser, kultur & hälsa" från Linnéuniversitetet.
- ✓ Personalen från läns museet har varit delaktig i flera utbildningar för personal inom äldreomsorgen. Bland annat hölls en halvdagsutbildning för samtliga enhetschefer i Kalmar och Mörbylånga kommuner kring "Kultur+ Kulturarv= socialt innehåll".
- ✓ Projektledaren har vid fyra tillfällen genomfört utbildning för totalt 100 nyanställda undersköterskor i Kalmar kommun på temat hur Kultur och Kulturarv kan vara en del i det salutogena arbetssättet.
- ✓ Utbildning kring kulturarv i äldreomsorgen har genomförts för ca 50 undersköterskor i Mönsterås kommun.
- ✓ Utbildningsdag på uppdrag av Nova för specialistundersköterskor.
- ✓ Deltog i resa till Sydafrika med Kalmar – och Mörbylånga kommuner samt regionförbundet och läns museet 2013. Seminarier, verksamhet, studiebesök. Riktlinjer för förändringsarbetet togs fram.
- ✓ Studiebesök från Sydafrika har besökt Emmaboda och Mörbylånga kommun för utbyte av kultur och kulturarv med projektledaren.
- ✓ Föredrag och diskussioner om kulturarv som arbetsmetod inom äldreomsorgen har genomförts vid en rad tillfällen i bland annat Västervik, Kalmar, Oskarshamn och Mönsterås. Uppskattningsvis ca 450 personer har deltagit på föredragen. Deltagarna har varit företräddelsevis äldreomsorgspersonal och kulturpersonal samt även allmänheten.
- ✓ Projektet genom representanter från Kalmar läns museum i en konferensdag i Uppsala arrangerad av NCK kring kulturarv i äldreomsorgen. Läns museet, Mörbylånga kommun och Linneuniversitetet föreläste om arbetet i Kalmar län.
- ✓ Läns museet har även hjälpt till med flera arrangemang i samarbete med boenden som tex husförhör i Mönsterås, berättarstund i Mörbylånga, kulturdag i Emmaboda.
- ✓ Ett material har skrivits som beskriver arbetssättet med kulturarv i äldreomsorgen. Materialet kommer finnas tillgängligt för personal inom äldreomsorg och kultur.
- ✓ Minnesväskor med tillhörande studiematerial har tagits fram ut hyrs ut till ett självkostnadspris för äldreomsorgen i länet.
- ✓ På Hälsa och Kultur projektets slutkonferens i Kalmar hölls ett föredrag på engelska om Heritage and Elderly care.

De viktigaste resultaten:

Läns museet har nu tillsammans med äldreomsorgen hittat och formulerat ett arbetssätt för framtiden. För museets del innebär det ett nytt arbetsområde med viktiga uppdrag. Viktigt också att påtala att arbetsområdet är finansierat, något som annars ofta upplevs som ett problem av museer och kulturorganisationer, kommunerna har redan under projektet betalat för de utbildningar som genomförts.

I siffror har ca 500 omsorgspersonal utbildats och 450 personer har lyssnat på föredrag och 100 har deltagit i seminarier om kulturarv i äldreomsorgen.

Arbets sättet har fördjupats och formulerats i Kalmar och Mörbylånga kommuner samt spritts till fler boenden inom kommunerna. Även andra kommuner har blivit delaktiga, främst Södermøre och Mönsterås men även andra har varit med.

Linneuniversitetets resultat av utvärderingen kommer under hösten 2016

Viktigast av allt – vi har kunnat medverka till en högre livskvalité för de äldre och en bättre trivsel för personalen!

REHABPROJEKT – KONST OCH HEMSLÖJD I EMMABODA

Bakgrund

Inom det övergripande projektet fanns ett behov av att fördjupa och vidareutveckla något område och även kunna bedriva forskning. Valet föll på att arbeta med rehabilitering och att använda kulturområdena hemslöjd och konst. Projektet har genomförts i nära samarbete med institutionen för vårdvetenskap på Linnéuniversitetet. Projektet "Rehab- konst och hemslöjd i Emmaboda" har finansierats av samordningsförbundet i Kalmar län och styrgruppen har varit samma som för det övergripande projektet "Hälsa och kultur".

Syfte och mål

Det övergripande syftet är att utveckla kulturinsatser så att länsinvånare i yrkesverksam ålder med psykisk ohälsa ska kunna förbättra förmågan till arbete. Det specifika syftet har varit att genomföra en utvärderingsstudie av en rehabiliteringsintervention för att se på vilket sätt kulturinsatser (musik, dans, konst och hemslöjd) kan påverka hälsan positivt hos personer med psykisk ohälsa.

Vi vill genom projektet kunna visa på att människors hälsa förbättras av deltagande i regelbunden kulturell aktivitet. Målet är att undersöka om kulturinsatser har effekt på upplevd hälsa och rehabilitering hos personer med psykisk ohälsa. Detta kommer att mätas både kvantitativt och kvalitativt. Utveckla en modell för fortsatt arbete.

Genomförande

Deltagare från socialpsykiatrin har fått träffa en konstnär och en hemslöjdare under totalt sex månader med aktiviteter sex timmar varje vecka. Deltagarna har fått prova på allt från att avbilda strukturer i närmiljön till att uttrycka sina tankar om tid genom konsten. Återbruk har varit en av de utvalda metoderna – gör om och gör nytt, vilket gynnar både miljön och deltagarna när de befinner sig i processen. Tovning gavs stort utrymme och var uppskattat.

Resultat

Forskningsrapporten som togs fram visar på att flertalet av deltagarna upplever sin hälsa som bättre efter deltagande i kulturaktiviteterna. En av deltagarna har dessutom slutat med sina antidepressiva läkemedel och uppgav cirklarna som den främsta anledningen till detta.

Vidare har samtliga deltagare i arbetsför ålder påbörjat antingen arbetspraktik eller utbildning efter deltagande i cirklarna. I övrigt för deltagarna fram önskemål om fortsatt verksamhet i Emmaboda. Verksamheten har integrerats i den ordinarie verksamheten i Emmaboda, dock

oklart på vilket sätt. Av vikt är att det efter projektslut inte blir ett glapp så deltagarna faller tillbaka i sina gamla rutiner. Några utvalda citat från deltagarna:

- *Ullen är så skön, att tova ger lugn och ro.*
- *Oj, vad jag saknar det här när jag inte är här. Ullen är så mjuk och skön och det känns skönt i kroppen långt efter att vi gått härifrån.*
- *Innan kunde det vara jobbigt att gå utanför dörren nu tar jag för mig på ett annat sätt.*

Framtid

Här får följande meningar från socialpsykiatrins ledning beskriva hur kommunen vill fortsätta arbetet: "Som fortsättning av samverkansprojekt Kultur & Hälsa avser Socialpsykiatrin inom Emmaboda kommun att fortsätta skapa nya exempel på kreativa processer för våra brukare i syfte att skapa positiv känsla, positiv tanke. Vi inom Socialpsykiatrin är av uppfattningen att kreativa handlingar ökar friskhetsfaktorer/ salutogener inom människan som utför den kreativa handlingen och som resultat av samverkansprojektet avser vi att fortsätta skapa nya aktiviteter undan för undan."

DET HÄR LÄRDE VI OSS

Framgångsfaktorer för projektet Hälsa- och kultur

Projektet har känts spännande och utmanade. Det har varit en utmaning att få med personal med redan fulltecknade kalendrar i detta tvärsektoriella projekt. Genom möten, presentationer, utbildningar, workshops och arrangemang och genom bra diskussioner med våra engagerade pilotkommuner har dock projektet fått ordentlig fart och en genomslagskraft. Vi ser stora behov av att fortsätta det arbete som påbörjats. Det finns ett stort intresse från många håll och ett stort behov av att utveckla området.

En stor framgång har varit de samarbeten som skapats i pilotkommunerna. Projektet har medverkat till att man hittat varandra från kultur- och social förvaltningarna. Man har börjat samarbeta och sträva efter gemensamma mål.

En annan viktig framgång är att vi lyckats skapa många mötesplatser där personer med olika bakgrund och uppdrag mötts och diskuterats. Vid många workshops har undersköterskor, chefer, politiker och tjänstemän från både kultur- och vård sidan mötts på lika villkor för att diskutera. Sådana möten blir dynamiska och alla klär sig mycket.

Då arbetsområdet är så stort har lite tid lagts på att försöka få till fler projekt på området med egen finansiering. Det har lyckats bra, tre "sidoprojekt" har genomförts med medel från samordningsförbundet och Kampradstiftelsen. En ansökan till Vinnova fick avslag men ansökan skickas under hösten 2016 istället in till Kamprad. Under 2016 kommer även en ansökan att skickas till Sociala fonden som bland annat fokuserar på att använda olika kulturyttringar för att minska antalet sjukskrivna kvinnor och män i länet.

Projektet har även lyckats nå upp till de satta målen:

- ✓ En strategi har tagits fram och presenterats för landstingets kulturnämnd.
- ✓ Alla kulturorganisationer har deltagit i projekten och genomfört pilotprojekt tillsammans med kommunerna och landstinget.
- ✓ Flera aktörer inom vård- och omsorg, landstinget och kommunerna har drivit och deltagit i pilotprojekt.
- ✓ Linneuniversitetet har varit delaktiga genom diskussioner, deltagande i styrgruppen, ett forskningsuppdrag, seminarier samt att projektet publicerat en artikel i LNU University press.
- ✓ Kulturarvdelens med läns museet har genomförts framgångsrikt, främst fördjupats men även spritts till fler aktörer. Har utvärderats separat.
- ✓ Alla 9 pilotprojekt är utvärderade och dokumenterade
- ✓ Ett brett nätverk finns i länet för frågorna och länet är även delaktiga i det nationella nätverket "Kultur i vården"

Utmaningar för projektet

Projektets utmaningar kan sammanfattas i fyra ord: tid, avgränsningar, administration och omorganisationer.

Vi har upplevt att det tog lång tid att starta upp och förankra projektet just för att arbetsområdet i länet får anses nytt och är tvärsektorielt. Det var en utmaning och en tidskrävande process att "få med alla på tåget". Som projektledare upplever vi att den tid som var avsatt för projektledning, det vill säga två 40-procentiga tjänster, av detta stora projekt var knapp. Vi som projektledare har arbetat såväl operativt som administrativt och strategiskt. Vi har haft vissa svårigheter med att på den avsatta tiden på ett bra sätt hinna med att genomföra och arrangera utbildningar, seminarier, hålla alla prioriterade arbetsområden samt politiker informerade, administrera rapporteringar och styrgruppsmöten, arbeta fram praktiska exempel i form av pilotprojekt, uppdatera hemsida och Facebook samt arbeta fram, skriva och förankra en ny strategi för länet. Vi har fått prioritera och avgränsa och det visar bara hur stort arbetsområdet är och det känns spännande inför framtiden. Tidsbristen har lett till att vissa områden inte kunnat utvecklas till sin fulla potential, exempelvis psykiatri och verksamhet för barn och unga. Inte heller hemsida, informationsmaterial, uppföljning och utvärdering har hunnits med på önskat sätt.

När det gäller administration så gäller det framför allt redovisningen av de pilotprojekt som genomförts av kommuner och kulturorganisationer. Här har deltagarna upplevt att den administrativa delen varit betungande och inte stått i proportion till de relativt små medel som delats ut, mellan 20-50 000 kr. Det har även inneburit att mycket tid har fått läggas på detta av projekterande institution.

Slutligen har en större omorganisation i länet förändrat förutsättningarna för projektet. Projektet initierades av kulturen på regionförbundet och landstinget tillsammans men under 2015/16 gick kulturen över från regionförbundet till landstinget. Detta har förändrat förutsättningarna för till exempel strategins framtagande. På sikt kan det dock bli bra för frågorna kring Hälsa och Kultur i länet.

Uppdraget att ta fram en arbetsmodell eller strategi har varit mycket intressant. Våldigt många åsikter från politiker, tjänstemän, kulturaktörer har stötts och blötts. Diskussionerna har varit mycket intressanta och det finns många olika åsikter om vad en strategi bör innehålla och på vilken nivå den bör antas. Resultatet blev att en mycket övergripande strategi tagit fram som mer utgör en plattform för vidare diskussioner och fördjupning. Då landstinget tagit över kulturfrågorna från regionförbundet under projekttiden blir landstinget nu huvudaktör på området. I den nya landstingsplanen finns skrivningar om Hälsa och kultur med.

Projektet känns fortfarande spännande och utmanande. Vi har upplevt att det tar lång tid att starta upp och förankra projektet just för att arbetsområdet i länet får anses nytt och är tvärasektoriellt. Det är en utmaning att "få med alla på tåget". Genom möten, presentationer, utbildningar och arrangemang och genom bra diskussioner med våra engagerade pilotkommuner har dock projektet nu fått ordentlig fart. Vi ser stora behov av att fortsätta det arbete som påbörjats. Det finns ett stort intresse från många håll och ett stort behov av att utveckla området.

FÖR FRAMTIDEN

Projektet har satt Kalmar på den nationella kartan när det gäller hälso- och kulturfrågorna. Genom att delta i det nationella nätverkets möten samt de viktigaste konferenserna på området och ta fram ett strategiunderlag är Kalmar en aktör att räkna med. Kalmar var även värd för den årliga nätverksträffen för "Nationella nätverket för kultur i vården" 2016 där ett 20-tal personer från landets olika regioner deltog. Flera av aktörerna deltog även i den efterföljande slutkonferensen. På slutkonferensen höll Kulturrådet fram Kalmar som en framgångsregion på området och även landstingsdirektören gav frågorna tyngd.

Under sista året har projektledningen presenterat projektet i en rad olika sammanhang bland annat för landstingsledningen, tjänstemän och politiker från Regionförbundet, kommunerna och landstinget, äldregruppen. På slutkonferensen deltog de flesta kommuner, flera från landstinget och de flesta kulturorganisationer. När projektet nu går mot sitt slut finns en medvetenhet och kunskap kring frågorna i länet. Förarbetet för att verkligen kunna arbeta med frågorna är genomfört och nu finns en verklig möjlighet för landsting, kommuner, kulturorganisationer och regionförbundet att förankra och fördjupa arbetet.

Den stora utmaningen efter projektslut är att ansvariga aktörer fortsätter arbetet med att utveckla olika metoder inom området och att det avsätts personella och ekonomiska resurser för detta ändamål. Förhoppningen är att strategiunderlaget och de goda exempel och erfarenheter som tagits fram kan utgöra grunden för bättre självupplevd och faktisk hälsa och mer kultur i länet!

Utvärdering

Projektet har utvärderats i tre delar av olika disputerade forskare från olika institutioner på Linnéuniversitetet.

Projekt delen "Kulturarv för äldreomsorgen" har utvärderats av fil. dr Kristina Gustafsson vid Institutionen för socialt arbete på Linnéuniversitetet i Växjö. Hon har främst utvärderat arbetet med kulturarv som metod för äldreomsorgen på Rönningegården i Mörbylånga kommun.

Projektet "Konst och Hemslojd i Emmaboda" har utvärderats av med dr Christen Erlingsson, institutionen för Hälso- och vårdvetenskaper, Linnéuniversitetet i Kalmar.

Hela projektet har utvärderats av fil. dr Carolina Jonsson Malm, Institutionen för kulturvetenskap, Linneuniversitetet i Kalmar.

Samtliga utvärderingar finns som bifogade handlingar till den slutrapport som tas fram av projektet.

BILAGOR

Artikeln Livsberättelser LNU Press

Projektrapporten Rehab- Konst och slöjd

Forskningsrapporten Rehab- Konst och slöjd

Folder Hälsa och kultur

Strategiunderlaget

Självuppskattningsformuläret

Pilotprojekten- beskrivningar i en egen folder

Utvärdering Kulturarv i äldreomsorgen

Utvärdering projektet